

autor: Bożena Błażewicz - Tomczyk
promotor: dr hab. Joanna Kubicz Profesor ASP

Streszczenie pracy doktorskiej: **Styl polski. Teoria różnorodności.**

Kiedy rozpoczynałam pisanie swojej pracy doktorskiej zakładałam, że poruszę w niej wszystkie interesujące mnie zagadnienia dotyczące wybranego przeze mnie tematu.

W trakcie pracy rozumiałam, że niestety nie będzie to możliwe. Postanowiłam więc skupić całą swoją uwagę na najważniejszych zjawiskach związanych z budowaniem i umacnianiem kultury i tożsamości narodowej. Na podstawie wybranych przykładów starałam się odnaleźć potwierdzenie postawionej przeze mnie na wstępie hipotezy, że **styl zakopiański** jest jednym ze stylów polskich. W podtytule pierwszej części mojej pracy zawarta jest druga dokładnie nazwana teza - **teoria różnorodności**. "Poszukiwania" polskiego stylu, które prowadziłam w ramach doktoratu, doprowadziły mnie do przekonania, że moje przeświadczenia co do jego wielopłaszczyznowości nie były błędne. Podróżując po Polsce robiłam notatki fotograficzne i filmowe, które pomogły mi posegregować zaobserwowane zjawiska i na ich podstawie określić specyfikę otaczającej nas przestrzeni nacechowanej domniemanym "narodowym" charakterem.

Zainteresowała mnie najbardziej strona fenomenologiczna obserwowanych zjawisk dotycząca kreacji miejsc nowych, będących niejako wizytówką Polski, a przynajmniej tworzonych w takim duchu - Gdyni oraz Zakopanego. Oba te miasta uważam za typowo polskie, od podstaw zostały na takie właśnie miejsca **zaprojektowane**, chociaż formalnie są zupełnie odmienne.

Na tym etapie mojej pracy postanowiłam zająć się jedną z jego najstynniejszych, bardzo ważną dla całej kultury narodowej odmianą - stylem zakopiańskim.

Styl zakopiański nieodłącznie związany jest z jego twórcą - Stanisławem Witkiewiczem. Ten niezwykły człowiek stworzył styl, który nie stał się wprawdzie stylem narodowym według jego założeń, ale stał się wszędzie rozpoznawalnym stylem polskim, a na pewno jedną z jego najbardziej charakterystycznych odmian. Nieświadom tego, ten pracowity artysta - architekt i filozof, stworzył na nowo kulturę góralską. Przez kolejne dziesięciolecia, już sto lat po jego śmierci, jego pomysły i dokładne wytyczne dotyczące budowania domów są ściśle przestrzegane przez rodowitych górali. Witkiewicz jako projektant nie jest wystarczająco doceniany, dlatego moja praca jest ukłonem w stronę tego wielkiego artysty.

Mój projekt przedstawiony w drugiej części pracy doktorskiej dotyczy aranżacji dwóch zabytkowych budynków znajdujących się w różnych miejscach Zakopanego. Idea projektu od początku krążyła wokół utworzenia "kapliczki" Witkiewicza, miejsca, gdzie w pełni będzie można poznać i zrozumieć jego myśl. Według tych założeń powstała koncepcja pawilonu Witkiewicza - inaczej pawilonu metafizycznego, w zasięgu którego można byłoby zbliżyć się za pomocą wszystkich zmysłów do jego idei, pomysłów oraz filozofii tworzenia. Miejsce to zaprojektowane jako przestrzeń responsywna łączyłoby przeszłość Podhala z jego teraźniejszością, pozwalałoby poczuć atmosferę minionych dekad, pojąć zmiany zachodzące wokół przez lata oraz rozwikłać tajniki genezy zakopiańskiego mitu. Drugi z aranżowanych przeze mnie budynków też zyskał wybitnego patrona. Pawilon metaversum poświęcony jest Witkacemu - synowi Witkiewicza, który również rozstawił Zakopane, choć w nieco odmienny od ojca sposób. Stawiona przez niego zakopianina unosi się dotąd w cichych i nieuczęszczanych zakątkach miasta. Ta jego odmienność sprawiła, że aranżacja drugiego obiektu skupia się na doznaniach wirtualnych, odbywających się w ponadrealnym świecie. Pawilon Witkacego tak samo różni się od pawilonu ojca jak jego filozofia i droga artystyczna odmienną była od ojcowskiej. Wprowadza widza w inny wymiar, bazując na doznaniach wzrokowych. Ale dopiero oba te miejsca razem potrafią oddać w pełni historię i ducha Zakopanego.

Projekt **Trafostacja 1 Trafostacja 2** składa się z dwóch działających w połączeniu ze sobą obiektów architektonicznych. Budynki będące zabytkami architektury w stylu zakopiańskim, obecnie niszczejące, oddalone są od siebie o około 400 metrów. Obydwie budowle znajdują się na trasie spacerowo-turystycznej często uczęszczanej przez przyjeżdżających do Zakopanego gości.

Trafostacja 1 umiejscowiona jest z zacisznej części miasta - przy ul. Bulwary Słowackiego. Jest to teren znajdujący się w otulinie Tatrzańskiego Parku Narodowego. Ze względu na specyficzne warunki - ograniczenie ruchu drogowego, specjalne obostrzenia wynikające z ochrony takich miejsc, jest to teren zbliżony przyrodniczo do naturalnie występujących w tym rejonie zagajników, zarośli i polan. Te uwarunkowania sprawiły, że właśnie to miejsce wybrane zostało na lokalizację pawilonu metafizycznego - inaczej pawilonu Witkiewicza. Trafostacja 2 znajduje się w bardziej ruchliwej części Zakopanego, wśród zamieszkałych budynków, przy często użytkowanej drodze Ulica na Antałówkę. Usytuowana 100 metrów od filii Muzeum Tatrzańskiego - galerii sztuki im. W.J. Kulczyckich jest miejscem publicznym, widocznym od strony trafostacji z daleka, eksponowanym. Z tego powodu stała się siedzibą sztuki bardziej współczesnej, związanej z technologią, bazującej na historii, ale odwołującej się do przyszłości. Najlepiej świadczy o tym jej pełna nazwa - pawilon metaversum - inaczej pawilon Witkacego.

Trafostacja 1 odwołuje się do sfery idei. jest miejscem nie tylko relaksu i edukacji, ale również portalem do metafizycznego spotkania z "twórcami" zakopiańszczyzny. Trafostacja w sposób zmysłowy przekazuje dane i informacje na temat twórcy zakopiańskiego stylu - Stanisławie Witkiewiczu. Witkiewicz ukazany jest tutaj jako "twórca" Zakopanego, jako jego propagator i popularyzator. Użytkownicy Trafostacji 1 poznać mogą także inne znamienite postaci - wszystkich współczesnych Witkiewiczowi, którzy zajmowali się poznawaniem i ochroną ludowej kultury. Można usłyszeć zapisane na wstążkach fonograficznych przyśpiewki i popisy góralskiej muzyki, legendy miejscowe, opowiadania i fragmenty prozy oraz poezji opiewającej Tatry oraz Podhale.

Budynek jest formą rozdzielnika informacji. Przy pomocy scharing technologii użytkownicy za pomocą swoich przenośnych urządzeń multimedialnych mogą pobrać dowolne informacje, których źródłem są bogate i różnorodne zbiory Muzeum Tatrzańskiego im. dra Tytusa Chatubińskiego w Zakopanem.

Trafostacja 2 odwołuje się nie tylko do idei i fantazji, ale przede wszystkim do kultury materialnej związanej z Zakopanem i Podhalem. Trafostacja 2 nazwana została pawilonem metaversum - inaczej pawilonem Witkiewicza. Jest przejściem pomiędzy światami - tym realnym, związanym z materią oraz tym ulotnym, ponadrealnym zbudowanym na podstawie wyobrażeń i iluzji. Realne artefakty będące wytworami człowieka stały się pretekstem do zbudowania przestrzeni wirtualnych dostępnych dla użytkownika. Trafostacja 2 znajduje się przy niewielkiej ulicy, na brzegu chodnika. Usytuowana 100 metrów od filii Muzeum Tatrzańskiego, galerii sztuki im. W.J. Kulczyckich jest miejscem publicznym, widocznym z daleka, eksponowanym. Z tego powodu została wytypowana na miejsce poświęcone dokonaniom artystów, którzy w swojej twórczości zetknęli się z Zakopanem i Podhalem.

Trafostacja 2 jest bramą do przestrzeni wirtualnych, w której poruszamy się, aby doświadczyć wizualnie wybranych tematów sztuki i kultury regionalnej. Przychodząc do tego miejsca, użytkownicy mają możliwość zobaczyć znane już dzieła w inny sposób, zbliżyć się do nich, a nawet wejść w ich centrum lub scalić się z nimi. Goście trafo-stacji znajdując się w jej strefie oddziaływania mogą samodzielnie korzystać z zasobów muzealnych udostępnianych przez Trafostację 2. Za pomocą osobistych przenośnych urządzeń mogą przenieść się do wirtualnego świata sztuki, mogą "zabrać" jego część ze sobą w dalszą drogę, mogą wykorzystać pobrane dane dla własnej twórczości.

Projekt **Trafostacja 1 Trafostacja 2** opiera się na zasadzie współdzielenia informacji oraz na idei postprodukcji. Umożliwia dostęp do zasobów zawartych w zbiorach Muzeum Tatrzańskiego na dwa sposoby:

- na miejscu - w formie okrojonej, dostępnej dla każdego,
- jest reklamą oddziałów stacjonarnych, które oferują analogowe spotkanie z dziełem.

Trafostacje stanowią mogą kolejny ciekawy punkt na Szlaku Stylu Zakopiańskiego, wpisują się w ideę ochrony zabytków, stanowią miejsce propagujące relaks, kulturę oraz edukację. Opowiadają o historii miejsca i ludzi, integrują lokalną społeczność, funkcjonują zgodnie z planem ochrony terenów chronionych, pełniąc rolę kulturotwórczą.

Bożena Błażewicz - Tomczyk

